

УДК 74.01/09

ОСОБЛИВОСТІ КОМПОЗИЦІЙ ІНТЕР'ЄРІВ ХРАМІВ ПОДІЛЛЯ

ШТОГРИН Андрій

Київський національний університет будівництва і архітектури. Київ, Україна
ashtogryn@i.ua

У статті означено окремі характерні особливості культурного, історичного та хронологічного формування внутрішнього простору храмової архітектури Поділля.

Ключові слова: архітектура, Поділля, поліхромія, інтер'єр, монастир, собор, костел, християнство, фортифікація.

ВСТУП

Увиразненням нових духовних устремлінь стало будівництво нових кам'яних об'єктів, як наприклад, Десятинної церкви в Києві (989–996 рр.). Наступними кроками просування християнства були: висвячення єпископів, відкриття монастирів, виховання переписувачів у скрипторіях, організація підтримки чернецтва.

Географічно-адміністративний регіон Поділля включає у себе частини чотирьох областей сучасної України, являється сьогодні місцем взаємного перетікання трьох давніх соціально-культурних та релігійних традицій: християнської католицької (латинської), православної (ортодоксальної) та архаїчної мусульманської традиції турецької – держави династії Османів (турецький міст та мінарет у Кам'янці-Подільському).

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

На Поділля християнство проникає задовго до Хрещення Володимира, через давню Моравію та Болгарію, Дунайський, Дністровський торговий шлях, починаючи з III ст. Перші пам'ятники сакральної архітектури після включення у Константинопольський Патріархат в якості Скіфської єпархії, вочевидь, з'явилися у перших міст, або природних скельних монастирях (Бакота, XIII ст.). Залишки дерев'яних пам'яток християнської архітектури знаходилися в розкопках у місцях теперішніх кам'яних храмів Поділля.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

До числа однієї з найдавніших пам'яток християнської культури Поділля належить архітектурний пам'ятник Сатанова Свято-Троїцький Сатанівський монастир. будівництво Троїцької церкви монастиря датується початком XVII ст. Пізніше добудовано вхід-бабінець. Матеріал – місцевий камінь, архітектура інтер'єру однонефна, з наявною п'ятигранною абсидою з піврадіальною розпалубкою, склепіннями на арках. Головний фасад оздоблений фронтоном барокового стилю. Вікна нетипово стрілчастої форми.

Сьогодні спостерігаються лише залишки оздоблення поліхромій Богоматері Одигідрії в інтер'єрі церкви, виконаної у візантійській манері.

Сутковецька церква XIV-XV ст. також замкова, в котрій домінують ознаки фортифікаційної споруди, лише хрести вказують на сакральність архітектури. Інтер'єр у вигляді квадрату з чотирма округлими апсидами. Посеред храму – великий стовп, на котрий опираються усі чотири склепінчасті конструкції. Інтер'єри оздоблені надзвичайно аскетично, поліхромії розміщені фрагментарно. Внутрішнє облаштування залежало від культурних та стилістичних уявлень фундаторів. Форма інтер'єрного внутрішнього простору розвивалась у взаємозв'язку з інженерними та матеріальними можливостями. Естетичні вподобання та доцільність віддавали перевагу декоруванню доступними місцевими матеріалами: деревом місцевого походження та обробки, гіпсом, вапняком.

Розвиток будівельних технологій являє собою довершені зразки виконавської естетики: кафедральний костел святих Апостолів Петра і Павла вкладається у три основні європейські архітектурні стилі: ренесанс, бароко та неоготику. Інтер'єр шатрової конструкції близький до атрибутики та декору пізнього бароко. Найявне доволі численне декоративне дерев'яне оздоблення святилища та упорядкування костельних лав. Підлога костелу вимощена теремовляньським пісковиком, пресвітерії викладені знаменитим каррарським мармуром. Стінописи та вітражі належать, ймовірно, авторству художника Д. Сампіні.

До робіт по будівництву мурованих споруд Кам'янця залучаються вірменські майстри, що беруть участь у будові християнських святинь міста. Громада вірмен зводить Миколаївський вірменський костел, зразок візантійської архітектури оборонного характеру пізньороманського південно-східного архітектурного стилю.

До цього ж типу належить церква Святих апостолів Петра і Павла, теж одного з трьох стародавніх, кам'яних храмів Кам'янця-Подільського. Триконховий за планом, укріплений у центральній частині контрфорсами. Товсті стіни, нечисленні вікна та скупий декор – ознаки оборонного типу архітектури храму. На поч. XIX ст. до церкви добудовано дзвіницю у стилі ампір, з колонами та капітелями доричного декору, триярусної конструкції. виявлено фрагменти автентичних фресок XVI ст. До моменту консервації 2002 р. існувала можливість наочно детально оглянути залишки згаданих поліхромій. Окрім основного чотриярусного вівтаря 1740 р., в церкві існувало ще два бічні кіюти: св. Миколая та св. Варвари. Дзвіниця була розташована на вортах.

Власні монастирі згодом розбудовують католицькі ордени єзуїтів, домініканців, кармелітів, францисканців, тринітаріїв, а також греко-католиків. Місто отримує Магдебурзьку грамоту, що сприяє активному плановому будівництву в межах міста та околиць.

ВИСНОВКИ

Двадцятье сторіччя ознаменувало собою забуття, заборону, негачії, спустошення, естетичні деформації абстрактного узагальнення про навколишній світ. Сьогодні на Поділлі відбувається повернення до витоків

через переосмислення свого духовного місця у сучасному світі. При неймовірних технологічних можливостях можна констатувати втрату тягlostі більшості ремісничих навичок, котрі вивчаючи європейський естетичний досвід, необхідно впроваджувати на новому художньо-естетичному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пламеницька О. Християнські святині Кам'янця на Поділлі. Київ : Техніка, 2001.
2. Сіцінський Ю. Нариси з історичної топографії міста Кам'янця-Подільського та його околиць / упоряд. М. Мошак. Кам'янець на Поділлі : Міська друкарня, 1994.
3. Церква Св. Георгія. // Національний історико-архітектурний заповідник Кам'янець : фотоальбом / текст О. Климчука; фото М. Андреева, Ю. Бусленка. Хмельницький, 2006.
4. Літопис Сатанівського монастиря. // Соха В. Сатанів: історичний нарис. Хмельницький, 1991.
5. Пламеницька О. Сакральна архітектура Кам'янця на Поділлі : монографія. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2005.
6. Памятники старины в Подолии (материалы для составления археол. карты Подол. губернии) / собрал и издал В. К. Гульдман. Каменец-Подольский, 1901.

SHTOGRYN A.

FEATURES OF COMPOSITIONS OF INTERIORS OF TEMPLES OF PODILLYA

The article identifies some characteristic features of cultural, historical and chronological formation of the internal space of the temple architecture of Podillya.

Key words: *architecture, Podillya, polychromy, interior, monastery, cathedral, church, Christianity, fortification.*